

присвячені історії Англії в XVI–XIX ст., а надалі – європейській історії часів Французької революції.

В університеті сприятливо ставилися до наукових відпусток Є. Тарле, що дало йому можливість відвідувати різноманітні архіви для продовження наукових розвідок. Саме за підтримки університету 1916 р. історик друкує другу частину «Блокади».

Таким чином, становлення Є. Тарле як історика-професіонала відбувалося на тлі складних політичних та соціально-економічних процесів, що протікали на теренах Російської імперії. Кропітка дослідницька робота супроводжувалася постійною необхідністю захищатися від звинувачень політичного характеру. Подальші наукові студії вже відбуватимуться на тлі бурхливих політичних подій, що розпочалися 1917 р. в Російській імперії. І радянській період в житті видатного історика визначатиметься суперечливими відносинами з державною владою.

Список використаних джерел

1. Каганович Б.С. Е.В. Тарле и петербургская школа историков. Санкт-Петербург. 1995. 136 с.
2. Куликова Л. Історичні уроки Є.В. Тарле. *Вісник Національної академії наук України*. 2005. № 12. С. 61-67. Режими доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=vnanu_2005_12_9
3. Савчук В.С. Е.В. Тарле: судьба ученого в тоталитарном государстве. Тарле Е.В. Избранные сочинения. Т. 1. Ростов-на-Дону. 1994. С. 5-32.
4. Сироткин В.Г. Предисловие. Тарле Е.В. Талейран. Москва. 1992. С. 3-27.
5. Библиография печатных трудов академика Е.В. Тарле. Тарле Е.В. Сочинения. Москва. 1962. Т. 12. С. 486-515.

УДК 327.7(4-6ЄС)

Братчук О.Ю.

магістр I курсу спеціальності
014.03 Середня освіта (Історія),
Херсонський державний університет, м. Херсон,
науковий керівник – Г.М.Михайленко, к.і.н., доцент

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ВУГІЛЛЯ І СТАЛІ ЯК ПЕРШИЙ КРОК НА ШЛЯХУ ДО «ЄДИНОЇ ЄВРОПИ»

Анотація. У статті представлено ключові ідеї та умови діяльності Європейського об'єднання вугілля та сталі. Визначається значення інституцій ЄОВС на шляху до створення Європейського союзу. Відмічається вплив геополітичної ситуації на функціонування Об'єднання

Ключові слова: Європейське об'єднання вугілля та сталі, договір, Франція, Німеччина, інтеграція, Європа

Витоки європейських інтеграційних процесів кінця ХХ ст. можна розглядати починаючи з першої половини ХХ ст. Проте, ключовою точкою відліку Європейського Союзу доцільно розглядати Європейське об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС), утворення якого було ініційовано провідними західноєвропейськими країнами. У розробці проекту договору об'єднання брали участь представники шістьох країн, представники політичних та економічних кіл яких провели численні наради. Остаточний договір щодо створення Європейського об'єднання вугілля та сталі підписали представники Франції, ФРН, Італії, Бельгії, Нідерландів і Люксембургу у Парижі у 1951 р. [1, с. 25].

Ідея щодо створення подібного товариства уперше прозвучала 09 травня 1950 року. Її висловив міністр закордонних справ Франції Р. Шульман. З підтримкою французької ініціативи виступив канцлер ФРН К. Аденауер. Саме Франція та ФРН звернулися із пропозицією до інших країн Західної Європи підтримати ідею створення економічного товариства, на яку погодилися Італія, Бельгія, Нідерланди й Люксембург. Для країн, що приєдналися до новоствореного Об'єднання, подібна угода означала більш потужний економічний зв'язок з найсильнішими континентальними країнами Західної Європи, а для усіх учасників – зміцнення зв'язків як засіб запобігання нової війни.

Для початку інтеграції були обрані базові промислові сфери – видобуток вугілля та виплавка сталі. Такий варіант було запропоновано Робертом Шуманом, у якого цей задум виник під впливом ідей Жана Моне. Головна ідея полягала у тому, щоб створити умови, за яких дві провідні країни не зможуть воювати одна з одною. На 50-ті рр. ХХ ст. енергетичні потреби західноєвропейських країн на 70 % задовольнялися саме вугіллям. Крім того, забезпечити боєздатність армії було неможливо без сталі. Отже, міжнародний контроль над французькими та німецькими вугільними шахтами і сталеливарнями мав, на думку розробників, унеможливити чергову війну на континенті[2, с. 56].

Перша стаття Договору ЄОВС визначає три основні точки спільних інтересів: спільний ринок, спільні цілі та спільні інститути. Надалі визначається, що Об'єднання має мету координувати і модернізувати виробництво заради його зростання; знизити ціни за рахунок відміни торговельних мит та обмежень на кількість перевезення товарів. Домовленість спрямовувалася на створення рівного доступу для усіх до джерел виробництва та проголошував заборону нечесних методів конкуренції; на забезпечення вільного переміщення робочої сили та капіталу. Для чіткого впровадження цих ідей були зафіксовані вимоги до інвестування, надання фінансової допомоги і ціноутворення [3].

Договір, підписаний у Парижі, набув чинності 25.07.1952 р., після того, як його ратифікували парламенти країн-учасниць.

Важливим моментом у ході розгляду створення ЄОВС як першого організаційного кроку до Європейського Союзу є заснування інституцій для забезпечення функціонування Об'єднання: Вище правління (перший президент – Ж. Моне (1952–1955рр.)); Рада міністрів; Асамблея; Суд; Консультативний комітет[2, с. 72].

Головна роль відводилася Вищому правлінню. Для усіх країн-учасниць ЄОВС рішення Вищого правління вважалися обов'язковими. Саме широкі наднаціональні повноваження вищого керівництва Об'єднання доцільно розглядати як суттєвий крок на ляху до економічної інтеграції європейських країн. Однак, аби

забезпечити рівновагу національного і наднаціонального у межах ЄОВС було створено Раду міністрів. Питання фінансування вирішувалося за рахунок введення податку на продукцію вугільної та сталеплавильної промисловості [4, с. 15].

Першою європейською «столицею» став Люксембург, де 10 серпня 1952 р. Ж. Моне відкрив інституції ЄОВС. До 1957 р. було встановлено перехідний період, протягом якого створювався митний союз і запроваджувався механізм «спільного митного тарифу». Починаючи з 1954 р. почався вільний рух робітників. Цього ж, 1954 р., угоду про асоціацію з ЄОВС підписала Великобританія, доповнивши її 1957 р. тарифною угодою [5, с. 107].

Уже перші п'ять років існування Європейського об'єднання вугілля та сталі показали не лише доцільність подібної об'єднаної ініціативи, а й вигідність для її учасників, адже обсяги вугільної та металургійної галузей зросли майже на 130%, стабілізувалося постачання вугілля, залізу та залізного брухту. Тож, навіть за результатами перших років існування ЄОВС можна говорити про те, що Об'єднання стало певним трампліном для посилення інтеграційних тенденцій у Європі [2, с. 156].

Прихильники інтеграції західноєвропейських країн, творці ЄОВС, наголошували на тому, що функціонування наднаціональних інституцій має стати початком нового етапу у сфері зовнішньополітичних відносин країн Західної Європи. Наголошувалося на переході від столітнього протистояння до поєднання ключових інтересів заради підняття життєвого рівня населення та усталенню миру. Тож, ЄОВС фактично заклало підвалини Європейського Економічного співтовариства 1957 р., учасники якого висловили згоду передати частину своїх повноважень в управлінні ключовими промисловими сферами наднаціональному органу.

Безумовною економічною причиною створення ЄОВС стала перетинання грошового обігу між шістьма країнами у важкій промисловості. Таке зіткнення інтересів промислових монополій, ще до початку Другої Світової Війни відбулось через створення цілого ряду спільних європейських фірм, а вже після припинення військових дій, за умов швидкого наростання державно-монополістичного капіталізму, призвело до налагодження контактів, які переслідували надто широкі цілі. За допомоги координаційних зусиль державно-монополістичної економіки політикам в межах такої організації була зроблена спроба «примирити» приватну форму господарювання, яка вже виросла з державних кордонів, за продуктивними потужностями і змогла пристосуватись до потреб інтернаціоналізаційної державної монополії в економічній політиці у таких державах.

Не дивлячись на те, що політика спрямована на інтеграцію ЄОВС обмежувалась територіальними межами шістьох держав, вона призводила до загострення конкуренції між об'єднанням і державними монополіями інших держав, в першу чергу Англії. Відмова Великобританії від повноцінного вступу до ЄОВС зумовлювалася декількома причинами, одну з яких пояснив К. Етлі, прем'єр-міністр лейборист (1945–1951 рр.), коли сказав: «Ми не збираємося приєднуватися до групи держав, чотири з яких ми щойно врятували від двох інших». Крім цього англійці протягом 1940-х і 1950-х рр. у власному відношенні до ЄОВС знаходились ще й під впливом чисельних суттєвих політичних та економічних причин. Протягом 1948–1949 рр. всі вугільні шахти і сталеливарна промисловість у Великобританії були віддані у власність державі. Натомість, ці галузі у країнах-

членах ЄОВС базувалися на поєднанні приватної й державної власності [6, с. 68-69].

Отже, Друга світова війна внесла суттєві зміни у геополітичну ситуацію в світі, що відобразилося на інтеграційних тенденціях в Західній Європі. Головним завданням для європейських політиків стало відродження економіки західноєвропейських країн та створення дієвої системи безпеки. Першим кроком на цьому шляху стало укладання домовленості про Європейське об'єднання вугілля та сталі.

Список використаних джерел

1. Гелен Даніель. У лабіринті Європейського союзу. Київ. 1995. 116 с.
2. Десмонд Дайнен. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції. Київ: К.І.С. 2006. 696 с.
3. Договір про учреждение Європейського об'єднання вугля и сталі. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_026#Text
4. Горбунова Н.Е. Европейский Союз как политическая интеграционная модель : теория и практика: автореф. дис. ... канд. политических наук : 23.00.02 / Моск. гос. техн. ун-т им. Н.Э. Баумана. Москва. 2005. 25 с.
5. Кіш Є. Пошук теоретичних моделей європейської інтеграції. *Політичний менеджмент*. 2004. № 6. С. 103-114.
6. Европейский союз : Документы Европейского Союза / Под ред. Кашкина С.Ю. Москва: Наука, 1994. 326 с.

УДК 069.51:64:378.4(477.72)ХДУ

Воробйова Н. П.

здобувачка ІV курсу спеціальності

032 Історія та археологія,

Херсонський державний університет, м. Херсон,

науковий керівник – С.О.Немцев

СВІТИЛЬНИКИ З БІЛОЗЕРСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ В ФОНДАХ АРХЕОЛОГІЧНОГО МУЗЕЮ ХДУ

Анотація. У публікації розглядаються античні археологічно цілі світильники з фондів Археологічного музею ХДУ які походять з Білозерського поселення. Вироби охоплюють період існування поселення – кінець першої чверті ІV ст. до н.е. – кінець першої чверті ІІІ ст. до н.е. Вироби описуються та уточнюються їх аналогії

Ключові слова: світильник, музей, Білозерське поселення, фонд

У давні часи світильники виготовлені з глини були предметом щоденного вжитку та виготовляли їх у великій кількості. Масове виробництво цих виробів починається від VII ст. до н.е. [3, с. 17], тож цілі форми та фрагменти постійно знаходять при розкопках античних поселень. З плином часу вони зазнавали зовнішніх змін, змінювалась їх техніка виробництва, це помітно при порівнянні місцевих та довізних виробів. Такі зміни роблять цю категорію матеріальної культури точним датуєчим матеріалом об'єктів. Також за світильниками з інших античних центрів можна прослідити їх торгівельні